

Lucjan Królikowski (1898—1987)

Люциан Круликовски (1898—1987)

12 stycznia 1987 r. zmarł prof. zw. dr inż. dr h.c. Lucjan Królikowski — nestor polskiego gleboznawstwa leśnego, pionier nawożenia lasów i kartografii gleboznawczo-rolniczej i leśnej.

L. Królikowski urodził się 26 października 1898 r. w Sosnowcu, gdzie ukończył szkołę powszechną i gimnazjum matematyczno-przyrodnicze. Po otrzymaniu świadectwa dojrzałości odbył roczną praktykę w Nadleśnictwie Złoty Potok, a następnie wstąpił na Wydział Rolniczo-Leśny (Seksja Leśna) Uniwersytetu Poznańskiego. Już w czasie studiów wykazywał zainteresowanie naukowe gleboznawstwem leśnym. W 1926 r., jako asystent prof. Feliksa Terlikowskiego, zapoczątkował pionierskie badania gleb leśnych zorganizowaniem i prowadzeniem pierwszego w kraju laboratorium oraz ćwiczeniami terenowymi dla studentów leśnictwa.

W 1935 r. otrzymał stopień doktora nauk leśnych, przedkładając rozprawę pt. „Badania stosunku węgla do azotu w ściółkach i próchnicach gleb leśnych”, której promotorem był prof. F. Terlikowski. Rozprawa ta stanowi do dziś wartościową pozycję w światowej literaturze gleboznawczo-leśnej.

W 1936 r. podejmuje pracę w Oddziale Hodowli Lasu Instytutu Badawczego Leśnictwa w Warszawie. Tu rozpoczął pionierskie badania nad nawożeniem i wapnowaniem lasu, zakładając powierzchniowo doświadczalne w Nadleśnictwach Wanda i Bartel Wielki.

Lata okupacji spędził jako wykładowca gleboznawstwa, botaniki leśnej i wstępu do hodowli lasu w Liceum Rolniczo-Leśnym w Krzemieńcu na Podolu, a od września 1942 r. pracował na stanowisku asystenta w Warszawskim Oddziale Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach z siedzibą w Warszawie.

Po zakończeniu II wojny światowej brał czynny udział w reaktywowaniu Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. W tym czasie pracował jako adiunkt w Zakładzie Hodowli Lasu Wydziału Leśnego SGGW i w niepełnym wymiarze czasu na takim samym stanowisku w Instytucie Badawczym Leśnictwa. W 1948 r. został kierownikiem Zakładu Zalesiania w IBL, wykazując dużą aktywność w dziedzinie inwentaryzacji wszelkiego rodzaju nieużytków, opracowywania metod ich uproduktwniania, jak i sposobów rekultywacji terenów przemysłowych oraz zalesiania pożarzystk leśnych.

Jako pierwszy w Polsce rozpoczął w okresie powojennym badania nad introdukcją topoli w warunkach leśnych. Kontynuuje również badania rozpoczęte przed wojną nad nawożeniem lasu i upraw leśnych oraz przywracania produktywności glebom zdegradowanym. Już wówczas wyniki wymienionych badań zostają wdrażane do praktyki leśnej, uzyskując pozytywną ocenę leśników w terenie.

W 1954 r. otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1968 profesora zwyczajnego. Od 1954 r. koncentruje się głównie na pracy badawczej w IBL, gdzie w 1960 r. dzięki Jego staraniom powstał Zakład Gleboznawstwa, którego został kierownikiem.

W powojennych latach pracy w IBL na tych stanowiskach Profesor nawiązuje współpracę z zagranicą, inicjując dalsze badania nad:

- uproduktwnianiem drogą nawożenia mineralnego i organicznego wydm nadmorskich,
- zwalczania chwastów leśnych w uprawach, plantacjach i szkółkach,
- nawożenia szkólek leśnych — i inne.

W 1956 r. przedstawił zebrane i opracowane materiały badawcze z pionierskich badań nad nawożeniem lasu na VI Międzynarodowym Kongresie Gleboznawstwa w Paryżu, a następnie na międzynarodowym sympozjum w NRD poświęconym nawożeniu gleb leśnych.

Wyniki prac badawczych, w znacznej mierze pionierskich, przyczyniły się do postępu nauki w dziedzinie gleboznawstwa leśnego i hodowli lasu. Przedstawił je Profesor w ponad 130 pracach naukowych i popularnonaukowych, cytowanych często w podręcznikach akademickich, nie tylko przez autorów polskich.

Obok pracy badawczej zajmował się pracą dydaktyczną, wykształcił 5 doktorów, opiniował ponad 40 rozpraw habilitacyjnych i doktorskich oraz przedstawił wiele wniosków o nadanie tytułów profesorskich i stopni docentów.

Przez całe zawodowe życie Profesor był związany z Polskim Towarzystwem Gleboznawczym, począwszy od powstania Towarzystwa w 1936 roku, kiedy był jednym z jego założycieli, poprzez funkcję sekretarza generalnego w latach 1946—1957, wiceprezesa w latach 1957—1961, a od 1961 prezesa.

Obok pełnienia funkcji prezesa PTG, Profesor przewodniczył kilku komisjom naukowym PTG, a ponadto uczestniczył w pracach wszystkich pozostałych komisji, wpływając integrująco na specjalistów z różnych dziedzin gleboznawstwa, leśnictwa, ekologii i innych specjalności.

Wiele czasu poświęcał Zespołowi Redakcyjnemu „Roczników Gleboznawczych” i „Przeglądu Naukowej Literatury Rolniczej i Leśnej”. Profesor był inicjatorem i współautorem takich monumentalnych opracowań jak: Mapa gleb Polski, Systematyka gleb Polski, Klasyfikacja Gleb Leśnych, Pięciojęzyczny słownik gleboznawczy oraz innych.

Wyłączną zasługą Profesora było opracowanie i wykonywanie w PTG dydaktycznych tablic „Główne typy gleb Polski” i „Główne typy gleb leśnych Polski”, stanowiących zwięzłe kompendium wiedzy o podstawowych typach gleb. Dzięki osobistym staraniom i ponad 30-letniej pracy ukazał się jeszcze za życia Profesora w 1986 r. „Album gleb Polski” — stanowiący epokowe dzieło gleboznawcze, którego był głównym autorem.

Przejęcie w 1970 r. na emeryturę nie ograniczyło aktywności naukowej i społecznej Profesora. Był On członkiem Prezydium Komitetu Gleboznawstwa i Chemii Rolnej PAN, członkiem honorowym Komitetu Nauk Leśnych PAN, członkiem Komisji Rolnictwa i Leśnictwa Stołecznej Rady Narodowej. Przez wiele lat był też członkiem Rady Naukowej Instytutu Dendrologii PAN w Kórniku.

Skromny i pracowity, nie zabiegający o zaszczyty, został Profesor dostrzeżony i nagrodzony wielu odznaczeniami, w tym Krzyżami: Komandorskim i Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Odznakami: Zasłużonego dla Rolnictwa i Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, Złotą Odznaką Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego, nagrodami: Państwową III stopnia, Prezesa PAN, Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Medalem 50-lecia IBL za zasługi dla Instytutu Badawczego Leśnictwa i wieloma innymi.

Dzięki ogromnemu zaangażowaniu i pracowitości Profesora Polskie Towarzystwo Gleboznawcze stało się pod Jego kierownictwem liczącą organizacją naukową, afiliowaną przy Międzynarodowym Towarzystwie Gleboznawczym, a jego prezes profesor L. Królikowski został wpisany w 1978 r., jak dotąd pierwszy i jedyny uczony polski, na listę członków honorowych Międzynarodowego Towarzystwa Gleboznawczego.

27 listopada 1985 r. Jego Magnificencja Rektor i Senat Akademii Rolniczej w Poznaniu nadali Profesorowi L. Królikowskiemu najwyższy tytuł Doktora Honoris Causa.

Profesor L. Królikowski doskonale wyczuwał i rozumiał konieczność postępu w badaniach naukowych, wprowadzania nowych metod i technik badawczych, odkrywania coraz to nowych zagadnień badawczych, ich solidnego udokumentowania itp. Do ostatnich chwil życia angażował się mocno w prace nad ochroną środowiska naturalnego człowieka, które zapoczątkował już w latach powojennych na Górnym Śląsku, rekultywacją i zalesianiem terenów po usuniętym piasku podsadzkowym i hałd

wokół kopalń, aż do tworzenia banku informacji o glebach, w celu śledzenia procesów ich degradacji i szukania sposobów zapobiegania tym procesom. Skupiał wokół siebie w Polskim Towarzystwie Gleboznawczym grono naukowców opracowujących specjalistyczne ekspertyzy naukowe z najtrudniejszych zakresów dziedziny gleboznawstwa i ochrony środowiska, służąc w ten sposób nauce i społeczeństwu.

Do końca życia aktywny i pracowity, oddany leśnictwu i gleboznawstwu, pomocny ludziom i społeczeństwu, szlachetny i prawy, człowiek skromny i wielki uczyony. Takim pozostanie na zawsze w naszej pamięci.

W Jego osobie nauka polska straciła wielkiego inicjatora i inspiratora coraz to nowych badań, pełnego inwencji twórczej, człowieka wielkiej pracowitości, oddanego bez reszty nauce i społeczeństwu.

Cześć Jego pamięci!

Rudolf Jacek Walendzik